ՔԱՋ ՆԱԶԱՐ

ՀԵՔԻԱԹ-ԿՈՄԵԴԻԱ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՎ

(Փոքր-մեծերի և մեծ-փոքրերի համար)

ՆԱԽԱԲԱՆ

ՉԱՐԱԳՈՒՅՐ ԲԱՑ ԱՆՈՂ (Ժպտադեմ, գեղուկ ու բարի մարդ՝ արևելյան պատմուճանով: Դուրս է գալիս նախաբեմ ու դիմում հասարակությանը):

Սիրելի հասարակին, մեծին ու պստկին, ուրախ ժամու՝ ողջույն շատ:

Պատիվ ունիմ հայտնելու հարգելի հանդիսականներիդ, որ Քաջ Նազարը եկել է և այժմ թատրոնումն է: Հենց նոր տեղս ժամանեց իր խմբով Նազարստան աշխարհի Նազարաշեն քաղաքից և հերոսական քրտինքների մեջ շապիկ է փոխում: Ու եթե իր քաջության կատաղի թափից բեմի տախտակամածը չխորտակվի, քաջակորովն Նազար բեմի վրայից պիտի ընդունե ամենքիդ արքայաբար:

Հաստատում եմ նրա առանձին սերն ու խնամքը, որ տածում է դեպի ձեզ: Եվ մինչև որ Գերագույնը ինքը անձամբ դուրս կգա բեմ ամենքիդ տեսությունը երջանկացնելու՝ իր իսկ բերնով ձեզ ողջույն հրամայեց նախապես:

Շատ բարև է անում ձեզ ինքը՝ Քաջ Նազարը, նրա կնիկը՝ Ուստիան խանումը և ցնդած տիրացուն: Եվս շատ բարև են անում զորքաստանցի հերոսները՝ սարսափելի Սամոն, աշխույժ թամադան, մազաղաթե վարժապետը, ալախոսիկ տերտերը և մյուսները:

Եվս շատ բարև ունեն յոթն հսկաները Զորքաստանի իմաստուն Զո-

ռոբուղան, խելֆի ծով Դանգիզը, Խոզենին, Արշաթոթոշը, Ղառաղուռան, Ղորոնթին, Ղուզղունը և սրանց fույr Փերիշանը:

Եվս նաև բարև ունեն ճարտարախոս Սենեկապետը, Նազիր-Վեզիրը, պալատականները, զորքը, ժողովուրդը, վագրը և ամենքը:

Եվ վերջապես շատ բարև ունի այս դյուցազներգության հեղինակը, որ այս ռոպեիս թատրոնում չէ: Իր քնադատների խորհրդով գնացել է աֆլորի մոտ երգեցողության դաս առնելու: Դասը վերջանալուն պես՝ նա էլ թատրոն պիտի գա: Այժմ շատ է համեստացել նա: Եվ եթե այս երեկո ծեծի չհանդիպի, այլ իր հերոսի պես ինքն էլ անսպասելի բախտով ձեր ծափերի ձայնը լսե, համեստորեն բեմ պիտի դուրս գա վերջին արարի մեջ՝ իր շնորհակալությունը հայտնելու ձեզ:

(Խոնարհ ողջույն է տալիս հանդիսականներին և ապա իր երկար գավազանով բաց անելով վարագույրը՝ հեռանում):

ԱՐԱՐ ԱՌԱՋԻՆ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ ՏԱՆԸ

Տեսարանը ներկայացնում է Նազարի տան բակը: Զախակողմը շարդախավոր խրճիթ է, մի պատուհանով և դռնով: Դիմացը բակի պարիսպն է, որ դեպի աջ ձգվելով առաջ է ծռվում և հենց այդ անկյունում բակի դուռն է: Այնուհետև պատը դեպի առաջ է գալիս և վերջանում այնպես, որ աջակողմը մի փոքրիկ հրապարակ է գոյանում: Խրճիթի ձախ անկյունից մուտք է բացվում դեպի նրա հետևը: Դիմացի պարսպի հետև, և աջակողմը անտառ է: Պարսպի դիմաց՝ պատին լվացքի գոյնզգոյն շորեր են փռված: Զախակողմը տան դռան և շարդախի անկյունում մի կամ է դրված, որի հետևը ծակուռ է գոյանում: Օրը թեքվում է դեպի երեկո: Արևը ցոլում է բակի մեջ, ուր մի չինարի ստվեր է անում: Շների հեռու հաչոց է լսվում:

ՆԱԶԱՐ. (Մույլ շարժումներով, զզզված մազերով, խոշոր, հասակավոր մարդ, երկար բեղեր ունի, կզակը խուզված է: Մորթին գցել է դռանը և վրան թեք ընկած, կիսաֆուն երազում է: Սթափվելով և առանց ներս նայելու) *Ուստիա՛ն։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Զարադեմ, կոպիտ և հաստլիկ կին, կերակուր է խառնում թոնրի մեջ) *Հրամայի՛ր, աղա՛։*

ՆԱԶԱՐ. *Ուստիան, ի՞նչ եմ ասում, օրը թեքվեց, հը՞։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Քո՞ռ ես, մտի՛կ արա։*

ՆԱԶԱՐ. *Ես էլ էդ եմ ասում։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Թե որ էդ ես ասում՝ էլ ի՞նչ ես խոսում։*

ՆԱԶԱՐ. *Ասում եմ գնամ գեղամեջ, թալանը բերեմ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Հեռաֆրիր) *Թալա՞նը, հա՞, ո՞ւր է, բեր։*

ՆԱԶԱՐ. (Մոծրակը քորելով) *Ասում եմ վեր կենամ մի գնամ։* (Վեր է կենում և մորթին քարշ տալով բերում գցում է թոնրի կողքին և վեր ընկնում վրան) *Գնամ, ասում եմ, էն իքը, գեղամեջ...*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Բը ե՞... էլ ո՞ւր վեր ընկար։*

ՆԱԶԱՐ. *Հա, էդ եմ ասում ես էլ...*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Բա գնում էիր գեղամեջ՝ թալան բերես։*

ՆԱԶԱՐ. Ես էլ էդ եմ ասում։ Տեսնեմ տղերքը գեղամիջո՞ւմն են։ Մի ղարկեմ սարը, քարվան-բան անցկենալիս կլինի...

ՈՒՍՏԻԱՆ. Չեմ իմանում ինչ ես ասում։ Բա ասում էիր թալանը եկել է։

ՆԱԶԱՐ. Ի՞նչ թալան։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Կրեմ գլուխդ, բա ո՞ւր էիր ասում։

ՆԱԶԱՐ. Էդ չէ. ասում են Քյոռօղլու իգիթներ են եկել գեղը։ Գնամ մի տեսնեմ էդ ո՞նց են սիրտ արել։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ի՞նչ... էլի գնում ես գեղամիջում շնթռես։ Ի՞նչ գործ ունիս գեղամիջում։

ՆԱԶԱՐ. Իգիթ եմ, պիտի գեղամիջում երևամ։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Դու մկան ծակը հազար թումանի ես առնում, ասում ես՝ իգի՞թ եմ։

ՆԱԶԱՐ. Կարգին խոսի։

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Մեծաբերան ու սպառնագին) Բո, ո՞նց չէ, «կարգին խոսի»։ Գեղի իշխա՞ն ես։ Գլո՛ւխդ թաղեմ։ Էդ ո՞նց է, որ կարգին չեմ խոսում։

ՆԱԶԱՐ. Չեմ հասկանում՝ դու ինձ ինչի՞ տեղ ես դրել, որ ասում ես «իշխա՞ն ես»։ Ապա ի՞նչ եմ։ Էդպես մի խոսի, թե չէ՝ վեր կացա, հա՞...

ՈՒՍՏԻԱՆ. Բոյդ թաղեմ, դու ո՞վ ես, որ վրադ չխոսեմ։ Մի թալան ես բերում տո՞ւն, թե՛ մի հունար ունիս։ Էդ էլ ինձ պահելու տե՞ղն է։

ՆԱԶԱՐ. Ի՞նչ ես դուրս տալիս, ե՞ս պիտի քեզ պահեմ, թե՞ դու ինձ։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ո՞նց թե։ Ինչո՞ւ չես աշխատում։

ՆԱԶԱՐ. (Սպառնանքով) Էդ ի՞նչ իմացա, էդ ի՞նչ համարձակություն էր...

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Ակամա զարմացած) Ի՞նչ եղավ։

ՆԱԶԱՐ. Էդ ո՞նց բերնից թռցրիր։ Նազարն աշխատի՞։ Գիտե՞ս, աշխարհք իմանա, ինչ կանի քեզ։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Բո՜՜... թագավոր ես գլխիս, որ չաշխատե՞ս։

ՆԱԶԱՐ. Իմացի, որ ես չպիտի աշխատեմ. դո՛ւ պիտի աշխատես։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ինչո՞ւ, հողեմ գլուխդ, դու ի՞նչ ես։

ՆԱԶԱՐ. Էնդուր որ ես ազնիվ եմ։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ո՞նց թե ազնիվ ես։ Էդ էլ նո՞ր հնարեցիր։

ՆԱԶԱՐ. Ի՞նչ պիտի հնարեմ։ Գրքերի մեջ գրած է։ Պապիս ապուպապը թագավոր էր։ Մենք ցեղով ազնիվ ենք։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ցխեմ պապիդ գլուխը։ Ցեղով ազնիվը դու դառար, հա՞։

Չես աշխատում հերիք չի՝ հիմի էլ իմ ազնվությունն ուզում ես ձեռից խլես։ Ազնիվը դո՞ւ ես, թե՞ ես։

ՆԱԶԱՐ. Պո, դու է՞լ ազնիվ գուրս եկար։ Դու ի՞նչ ազնիվ ես։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ազնիվը ես եմ։ Դու որ չես իմանում, աշխարհք չի՞ իմանում։

ՆԱԶԱՐ. Էդ ո՞նց եղար ազնիվ, խելքի տոպրակ։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ո՞նց թե։ Ազնիվ որ չէի, էլ իմ հերը ո՞ւր կասեր։

ՆԱԶԱՐ. Ոտներդ քե՞զ քաշի։ «Ազնի՞վ»։ Չհամարձակվե՞ս Նազարի մոտ էդ խոսքերն ասես, մին էլ աշխատանքի անուն տաս։ Սովոր ես վրաս բերան պատռես։ Անունս աշխարհք է դրմդրմբացնում։ Մի տես՝ իմ ահից Քյոռօղլին մոտենո՞ւմ է գեղին։ Էդ ո՞ւմ շնորհքն է։ Ա՛յ իմ գործը։ Դու իգիթի պատիվն ի՞նչ ես իմանում։ Ի՞ի... խոսեցրեր ու գործից գցեցիր։ Ո՞վ է իմանում գեղամիջում ինչ կռիվ է։ Մի գնամ էդ Դաղստանի ավազակների աչքին երևամ, գեղին վնաս չտան։ (Վերցնում է մարքին ու մարշ տալիս դռան ճեռև՝ վեր է ընկնում վրան)։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Հավերին քը՞շ արա, բակը չմտնեն, թե չէ՝ (ցույց տալով պուճախը) տեսել ե՞ս պապական դաղանակը։ Կարկաժդ կճղեմ։

ՆԱԶԱՐ. (Ներս մտիկ տալով) Կաց մի էս կռիվը վերջանա՝ տես թե ինչ հարսանիք եմ սարքում գլխիդ։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. (Ներս մտնելով տան ճեռևի մուտքից) Ուստիա՞ն։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ո՞վ է։ Գյուլզա՞ր։ Արի՛։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. Ի՞նչ ես շինում, ա կնիկ։ Էս ո՞նց է, որ մարդդ տունը չի։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ո՞նց տունը չի։ Հրեն շնթռել է դռան հետև։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. (Մի փոքր ցած) Էլի բանի չի՞։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ո՞նց կլինի, որ բանի լինի։ Էսքան կնկա մարդ՝ գնաց աշխարհք թալանեց բերեց տուն, սա ընկած է գլխիս պարապ հացակեր։ Զեռիցը ոչ թալան է գալիս, ոչ աշխատանք։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. Գեղացիք նախրապան են ուզում։ Չի մտնի՞։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Նազարը նախրապա՞ն։ Դու մելիք, իշխան ասա, սարդար, խան ասա, թե չէ՝ նախրապանություն լալե՞ղ կանի։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. Բա ո՞նց է անելու։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ի՞նչ իմանամ, էն է ընկած է միթելի պես ու առավոտ-իրիկուն սուլթանից ու մելիքից է խոսում։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. Ո՞վ է իմանում, ալ կնիկ, կարելի է մելիք է դառնում։ Ի՞նչ կա որ։ Կասի, կասի, մի օր էլ կդառնա։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Էս փսլնքո՞տը։ Քիթը չի կարում սրբի, ասում ես մելի՞ք։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. Ես ասում եմ՝ կդառնա։

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Մտածելով) Կդառնա՞... ի՞նչ գիտես։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. Լավ, չե՞ս ուզում դառնա։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ինչի՞ չեմ ուզում։ Պակա՞ս մելիքի կնիկ եմ։ Համա էս փալասի կտո՞րը պիտի իմ գլխին մելիք դառնա։ Խաբվեց իմ հերը ինձ տվեց սրան։ Թե չէ ես իմ հոր տանը մելիքի աղջիկ էի, հիմի ի՞նչ է իմ հալը։ Մի կտոր հաց չունենք։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. Դու էլ, որ տեսնում ես մարդդ անպետք է՝ ինքդ աշխատի։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ախր ո՞նց աշխատեմ, մատաղ։ Էսօր հերս գեղի իշխան էր։ Ինձ լալե՞ղ է, որ աշխատեմ։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. Բա ո՞նց է լինելու ձեր բանը։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Ո՞նց է լինելու։ Գլուխը կջարդեմ, աշխատել կտամ՝ կուտեմ։ Տեսնեմ ո՞վ է մելիքը։ Բա ի՞նչ։ Կթողնե՞մ, որ մելիքի աղջկան էսպես պահի, ու հըլա իշխանի տեղ իրան դնի։ Ազնիվը ես եմ։

ՀԱՐԵՎԱՆՈՒՀԻ. Ի՞նչ եմ ասում, Ուստիան, երեխես վախեցել է, մի գաս վախը չափես, հենց ապրես։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Գնանք։ Ես էլ հենց գեղամեջ էի գնում։

Դուրս են ելնում տան հետևի մուտքից։ Միջոց։

ՆԱԶԱՐ. (Թմրել, ննջում է գլուխը դռանը հենած)։

ՁԱՐԱՃՃԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐ. (Կամացուկ մոտենում են և փայտով նրա քթի հետ խաղալով զարթեցնում են նրան)։

ՆԱԶԱՐ. (Վեր թռչելով) Հը՞, ո՞վ է։ (Ներս փախչելով)։

ԵՐԵԽԱՆԵՐ. (Փախչում են։ Հեռվից) Փալնքո՞տ Նազար։

ՆԱԶԱՐ. Ձեննե՞րդ կտրեցեք, լակոտնե՞ր, ձեր հերերն եք տեսել, չեք տեսել Քաջ Նազարը։ Էս է, գալիս եմ։

ԵՐԵԽԱՆԵՐ. Վախկոտ Նազար։

ՆԱԶԱՐ. Սպասեցեք, ձեր հերը կանիծեմ։

ԵՐԵԽԱՆԵՐ. (Հեռանում են)։

ՆԱԶԱՐ. (Միջոց։ Պառկում է։ Ճանճերն սկսում են անհանգիստ անել։ Քշում է նրանց) Քշա՜... (Մույլ հորանջելով) Ձեն թողնում քնի մարդ։ Ի՜ի՜... շա՜ն կնիկ, արի մի սրանց քշի։ Էդ է՞լ ես անեմ։ (Ներս է նայում) Վա՜, գնացե՞լ է։ Ուստիան։ (Ուզում է մորթին վերցնի, ներս գա՝ ծուլանում է և վեր ընկնում) Ի՜ի՜... բեզարած եմ, թե վեր կենամ։ (Միջոց) Հիմի մութն էլ կընկնի... ո՞վ է իմանում... գողի, ավազակի տարի է։ (Ճանճերին) Դե, քշա՛, է՛... իմ ցավն ինձ հերիք չի, դուք էիք պակաս։ (Մորթին դեպի ներս է քա-

չում մարմնով և իմն էլ սողում է ներս) *Ի՜ի՜... Սատանան ապում է, վեր կաց ու միանգամից չարդի, պրծի։* (Բարկանալով) *Տո՛, դուք ո՞վ հեռ գործ ունեք* (ցնցելով իրա երեսին), *ա՛յ ձեզ, ա՛յ ձեզ, ա՛յ ձեզ։ Հը, սատկեցի՞ք։ Դե՛, գնացեք։ Քաջ նազա՞րն եմ, ասող ու անող եմ։* (Նայելով վայր թափված նաններին) *Հը, քանի՞սն են։ Մեկ, երկու, երեք, չորս, հինգ։* (Ուղղանալով) *Դե, էն է հազար ասա, պրծի։* (Գոռում է) *Քաջ նազա՞րն եմ, մին զարկեմ, կչարդեմ հազա՞ր։*

ՄԻ ՑԵԴԱՄ ՏԻՐԱՑՈՒ. (Նիհար, գիսախոիվ, մազաղաթե գիրքը կռան տակին ներս է ընկնում)։

ՆԱՉԱՐ. *Ո՞վ է։* (Վեր է թռչում) *Հա՜, տիրացուն...*

ՏԻՐԱՑՈՒ. (Զույգ ոտքով տեղում տրտինգ տալով) *Թալեմ-բռնեմ, բռնեմ-թալեմ։* (Նկատելով Նազարին)։

Բարեողջույն, եղբա՜յր Նազար,
Այդ ի՞նչ այդպես ջարդես հազար։

ՆԱՉԱՐ. *Ի՜ի՜... աշխարհքը, ալարում եմ, թե վեր կենամ չարդեմ։*

ՏԻՐԱՑՈՒ. *Ժամանակի՞ նշան է։*

ՆԱՉԱՐ. *Բայց մարքումս դրել եմ, պիտի աշխարհքը ջնջեմ, ճանճերից եմ սկսել։*

ՏԻՐԱՑՈՒ. *Ժամանակի՞ նշան է։*

ՆԱՉԱՐ. *Ահա, տե՛ս, մեկ զարկեցի, չարդեցի հազար։*

ՏԻՐԱՑՈՒ. *Ժամանակի՞ նշան է։* (Դիտելով նաններին) *Ո՞վ նազարեն, այս ճանճերը՝ ճանճեր չեն, այլ դյուցազներ։* (Ոգևորված և հեռագնտ սարազ ու մեհենայական) *Դյուցազն մի ահավոր տեսա երազիս, աջին՝ սուր, ձախին՝ դրոշ։ Հայտնվեցավ իրրև հուր երկնային և ջարդեց հազար դյուցազն։ Ողորմությամբն աստուծա, դու ես այդ դյուցազնը։ Ո՞վ կատարումն երազիս։ Դու կտիրես աշխարհին, նազա՞րիան, և թագավորք կդողան քեզնից։* (Բաց է անում գիրքը և բակի մեջ շրջան գործելով՝ սկսում է ճայել գրքին ու փնթփնթալ) *Ահա՝ եկի, գտա, տեսի և ստուգեցի Տիրոջն օգնականությամբ։ Օրն է մեծ, երազն ի բարին։ Որ և՛ ստուգեմ, և՛ գուշակեմ, և՛ մեկնեմ։ Ահավասիկ։* (Շամբում է նանները) *Մեկ, երկու, երեք, չորս, հինգ, այսինքն՝ հազար։* (Գրքին նայելով) *Նշանն է ճշդրիտ։* (Մոտենալով պատին փռած մի ճերմակ փայտսի) *Ահավասիկ և գրեմ, դրոշմեմ ի լուր աշխարհի։* (Մատը կոխելով իր բանակամանի մեջ՝ գրում է փայտսի վրա։ Կարդում է).

Անհաղթ Նազար, քաջն Նազար,
Մին կղարկի, չարդի հազար։

(Փալասը ցույց տալով օդի մեջ) *Նշան աստվածային, բան խորա-խորհուրդ, դրոշ երկնապարգև, դիր զարհուրելի։ Որով և հույս աստված՝ կտիրես աշխարհին։* (Փալասը կապում է Նազարի նիզակին և մեկնում Նազարին) *Ա՛ռ,* (շեշտ նայում է Նազարի աչքերին) *ա՛ռ,* (ավելի մոտենում է) *ա՛ռ...*

ՆԱԶԱՐ. *Ի՞նչ անեմ...* (ետ-ետ է քաշվում)։

ՏԻՐԱՑՈՒ. *Ա՛ռ այս դրոշն աստվածազայր,*
Զա՛րկ թշնամյաց բյուր ու հազար։

ՆԱԶԱՐ. *Հա՞... դե հիմի ալարս գալիս է։ Դիր էն պուճախը, վաղը վեր կենամ ջարդեմ աշխարհքը։*

ՏԻՐԱՑՈՒ. (Դրոշակը դնում է անկյունը) *Ահա դնեմ հանկյանն խորա-նին, և կատարի բանն մարգարեին, թե՝* (երգելով) *«Ծառա իմաստուն տիրեսցե տերանց անմտա՛ց»։* (Հանում է ծոցից մի համայիլ) *Ահավասիկ համայիլ մի։* (Վերցնում է գետնից մի-երկու փոշի) *Ահավասիկ փոշին հսկաների։* (Փաթաթում է փոշին համայիլի մեջ և մեկնում Նազարին) *Ա՛ռ։*

ՆԱԶԱՐ. *Ի՞նչ է, ի՞նչ անեմ։*

ՏԻՐԱՑՈՒ. *Դիր համայիլն այդ ի ծոցիդ և հաղթիր թշնամյաց։* (Նազարն առնում է։ Տիրացուն հանկարծ կանգ է առնում և տեղնուտեղը տրտինգ տալով՝ խնդմնդում է) *Բոնեմ-թալեմ, թալեմ-բոնեմ։* (Դուրս է ընկնում)։

ՆԱԶԱՐ. *Տիրացո՛ւ, տիրացո՛ւ, մո՛տս կաց, մարդու վնաս չտամ։* (Ուզում է վեր կենալ և նրա հետևից գնալ, բայց ծուլանում է) *Ի՞ի՞ի՞...* (Ականջ է դնում։ Վախ զգալով իրան սիրտ է տալիս) *Մթնում է հա՞, մթնում է, քե՛զ տեսնեմ. Քաջ Նազար։* (Հանկարծ վախեցած վազում է խրճիթ) *Էս շան կնիկն ի՞նչ եղավ։ Ո՞ւստիան։* (Ավելի հեռվից) *Ո՞ւստիան...* (Կրկին ետ է վազում և դուռը խփելով կողպում է։ Իսկույն դուռը ծեծում են) *Ո՞վ է։* (Ականջ է դնում) *Հաչի-Մուրա՞դ։* (Լռություն)։ *Ջամուշ-Պատա՞ն, դո՞ւ ես։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Հը՞, սատանաները կերա՞ն։*

ՆԱԶԱՐ. (Խրճիթից դուրս գալով) *Բերանդ շաղ մի՛ տա։ Դու չես իմանում ինչ ժամանակ է։ Ինչի՞ ուշացար։ Ո՞ւր էիր։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Քե՞զ էի հարցնում։*

ՆԱԶԱՐ. *Էդ իսկի իգիթի կնկա պատասխան չէր։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. Էնդուր էլ սրտաճաք ներս ընկար, կասես հետևդ ավազակ էր ընկել։

ՆԱԶԱՐ. Ի՞նչ պակաս մարդ եմ, որ հետես ավազակ չընկնի։ Փախչելն էլ մի հունար է, բաս ի՞նչ, իգիթ եմ, կփախչեմ է՛լ, կփախցնեմ է՛լ, կզարկեմ է՛լ, կզարկվեմ է՛լ։ Իգիթի բանն էդպես է։ Լավ, լավ հորդ օղորմի։ Հաց գցի ուտեմ։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Գրողս կեր։ Շահզադա՞ ես, հրամայում ես։

ՆԱԶԱՐ. Ես գիտեմ իմ բանը։ (Նստում է թոնրի ափին։ Ուստիանը ճրագ է վառում, բերում է խոնջան չինարու տակ, ճաց է փռում և կերակուր դնում) Մթնե՞ց... հը՛մ, աչք աչքի չի գալիս... Ես ասեմ՝ գիշերը գեղին վրա կտան, մեր տունն էլ գեղի ծերին։ Կնիկ, թուրս պատրաստ պահի։

ՄԻ ՁԱՅՆ. (Դրսից) Էհե՛յ...

ՆԱԶԱՐ. (Մտնելով խրճիթը և գլուխը դռնից դուրս ճանելով) Մի տես՝ ո՞վ էր... Դրսի դուռը կողպի՛ր։

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Հանգիստ ուտում է)։

ՁԱՅՆԸ. (Մոտենալով) Հրես գալի՞ս եմ, հրես գալի՞ս եմ, հրես գալի՞ս եմ...

ՆԱԶԱՐ. Ի՛, է՛, է՛... Դուռը չբանաս, արանքից մտիկ արա... (Ձայնը հեռանում է) Գնա՞ց... (Ձայնը ավելի է հեռանում)։ Թե մին էլ կգա՞, ես նրան ցույց կտամ։ Երևի չէր իմանում, թե ում դռանն էր գոռում։ (Ականջ է դնում) Ը՛հ, փախա՞վ...էս է՝ գեղամիջում հասկացրին իրեն, որ Նազարն էստեղ է։ (Դուրս գալով խրճիթից) Ձենը Դաղբստանի էր։ Ո՞վ է իմանում լեզգի Հաջի Մուրադն էր։ Ախր ասում եմ ձենը ծանոթ է։ Հա՛յ գիդի, հա՛... ի՞նչ օրեր ենք անցկացրել միասին։ Մի իգիթի կնկա շնորհք չունեցար, թե տուն կանչեիր։ Լավ, էգուց ինքս կերթամ սար, տուն կբերեմ։ (Նստում է և սկսում ուտել)։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Էրնա՞կ ինձ։ Մարդս իգիթ, ես ոսկե պալատում լըվլըվում եմ։

ՆԱԶԱՐ. Տղամարդու պատիվ պահի, ամեն ինչ կլինի։

ՈՒՍՏԻԱՆ. Քեզ նման տղամարդը չունենամ էլ կլինի։

ՆԱԶԱՐ. Ինձ պես տղամարդը չունենա՞ս։ Էդ ի՞նչ տղամարդ ես գտել, որ ինձ հավան չես։ Աչքդ դուրսն է, հա՞։ Լիսդ կթոցնեմ։ Ինձ Քաջ Նազար կասեն։ Համբերությունից մի հանի, թե չէ դազանակը պուճախից քաշող ենք, հա՞...

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Վեր է թռչում) *Բո՜... Դո՞ւ ես դագանակը քաշողը։* (Վեր է թռչում և դագանակն անկյունից վերցնելով հարձակվում է Նազարի վրա) *Դե քաշի՛ տեսնեմ դագանակը։*

ՆԱԶԱՐ. *Վա՜հ, վա՜հ, վա՜հ...* (Ցատկում է տեղից և պտտվում չինարու չորս կողմը, աշխատելով ազատվել դագանակի հարվածից) *Մի վախի, բան չեմ անի։ Դեսը տուր դագանակը։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Կանգնի տեղդ, կանգնի։*

ՆԱԶԱՐ. *Տո, կնիկմարդը տղամարդ ծեծի՞... էդ եղավ մարդկությո՞ւն...* (Փախչում է մտնում կամի տակը։ Գլուխը դուրս հանելով) *Կա՜ց, ո՞ւր ես փախչում, գալի՞ս եմ։ Հրես եկա, անզգամ կնիկ... Դեսը տուր դագանակը։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Դո՜ւրս արի, գլուխդ ջարդեմ, սիրտս հովանա։ Դո՜ւրս արի։*

ՆԱԶԱՐ. *Դուրս չեմ գա։ Խոսքս՝ խոսք է։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Ո՞նց թե դուրս չես գա։*

ՆԱԶԱՐ. *Ես տղամարդ եմ. խոսքիս տերն եմ։ Դուրս չեմ գա։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Հա՜, դե որ տղամարդ ես՝ կաց էդ ծակուռում։ Հողե՞մ պարծենկոտ գլուխդ։* (Ետ է քաշվում)։

ՆԱԶԱՐ. (Գլուխը դուրս հանելով) *Դագանակը տեղը դիր, թե չէ դուրս կգամ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Դո՜ւրս արի։* (Հարձակվելով Նազարի վրա)։

ՆԱԶԱՐ. (Գլուխը ներս է տանում)։

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Նստում է տեղը)։

ՆԱԶԱՐ. *Կնիկ, դագանակը տեղը դիր։ Բնությունս վատ է։ Վախում եմ արյունը գլուխս տա, վեր կենամ ջարդեմ քեզ։ Դրա համար եմ ծակուռը մտել։ Ուզում ես, որ գեղամիջում ասեն, թե կնկա վրա ձե՞ռ եմ բարձրացրել։* (Միջոց) *Դագանակը տեղը չե՞ս դնում։ Լա՜վ։ Դե սրանից դենը հերն անիծեմ էն մարդու, որ իր խոսքը գետնով տա։ Կա՜ց էդտեղ ու սատկի՜։ Դուրս չե՜մ գա։* (Գլուխը կոխում է ծակուռը։ Միջոց։ Ուստիանը դագանակը վար է դնում։ Նազարը գլուխը հանելով) *Դագանակը տեղը դիր, չարանում եմ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Դագանակը տեղն է։*

ՆԱԶԱՐ. *Դե՛սը տուր։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Արի ա՜ռ։*

ՆԱԶԱՐ. (Տեսնելով վայր դրած դագանակը և քաշալերվելով) *Հերսից տրաքվելո՞ւ եմ։ Նա՜լլաթ չար սատանին։ Վախենում եմ մի վնաս տամ։ Անզգա՜մ կնիկ։* (Դուրս է վազում ծակուռից, բայց հանգիստ մոտենում է հացի սուփրին) *Լա՜վ, ես կռվի գլուխ չունիմ։* (Նստելով)

Մենք ցեղով տղամարդ ենք, կնկա վրա ձեռք չենք բարձրացնի։ (Դպալը վերցնում է և շարունակում է ուտել) *Մի բան լինես՝ վնաս չունի, թե չէ ես կթողնե՞մ, որ վրաս դագանակ վերցնես։ Ո՞ւր է, ահից մի սար էլ չես գալիս, որ տեսնես ոնց եմ ավազակների գլուխը ֆռռացնում։ Թե չէ՝ տան չորս պատերն ես տեսել, սարսա՜ղ։ Տանը դագանակ վերցնելը տղամարդությո՞ւն է։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Էդ մի գազ լեզուդ էլ որ չլինի, օրդ ի՞նչ օր է։*

ՆԱԶԱՐ. (Ծոծրակը քորելով և ճորանջելով) *Ասում եմ՝ կռվի գլուխ չունեմ։ Հացը հավաքի ու տեղաշորս գցի։ Շուտ քնեմ, շուտ վեր կենամ։ Էգուց Զախմախլի սարում Քյոռօղլու կռիվն է։ Պիտի գնամ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Լեզո՞ւդ որ բլբլում է. էդ լեզվիդ համար, ի՞նչ կա որ... աշխա՜րհք, մարդի՜կ...*

ՆԱԶԱՐ. *Աշխա՜րհք, մարդի՜կ... փի՜, բա՜նի անուն տուր։ Իսկի ոտիս եղունգն արժե՞ն։ Աշխարհքը որ կա՝ իմ գերին է. էնպես, բաց եմ թողել, որ գնան իրենց համար ապրեն։ Որ ուզենամ՝ ոտիս տակ կգցեմ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Դո՞ւ աշխարհքը ոտիդ տակ գցես։*

ՆԱԶԱՐ. *Ե՛ս։ Դու ինձ մեր գյուղի քոսոտնե՞րը դիտես։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Էս որ իսկի մարդու չի հավանում՝ էդ եմ տրաքվում, է՞։*

ՆԱԶԱՐ. *Տրաքվելը դու էն ժամանակ մտիկ, որ ինձ մեծ փառքերի մեջ նստած կտեսնես։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Երևելի՜ մարդ ես դառնալու՝ աշխա՜րհք զարմացնես։*

ՆԱԶԱՐ. *Սպասի՜. տես, թե քո ջգրու՝ ո՞նց եմ աշխարհքը քանդելու։ Էդ քո ասած երևելի մարդկերանցից էլ բարձրը պիտի բաղմեմ։ Ո՞նց ես, որ հիմի վեր կենամ նստեմ աշխարհքի գլխին։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Տո՜ մի տեսեք էս փսլնքոտ քթի տակին ի՞նչ մեծ դոռոզություն կա։*

ՆԱԶԱՐ. *Ի՜՛... Ծուլանում եմ, թե վեր կենամ սրան մի շնաթակ տամ։ Ա՜ղջի, ասում եմ ձենդ կտրի՜։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Տես մի մեջքին գալի՞ս է։*

ՆԱԶԱՐ. (Շարժում անելով) *Տո դու ո՞ւմ վրա ես խոսում։* (Բայց ծուլանալով) *Լա՜վ, մնա՜ էգուց։* (Հանում է շալխան և պատրաստվում է քնելու) *Ափսոս, որ ինձպես տղամարդու պատիվը չես իմանում։ Քոնն ինչ է՝ նստես ու վրաս վրովրաս, էլ չես ասում, թե ես էնտեղ ինչ բանի եմ։ Մի աշխարհք է մտքովս անց կենում։ Աշխարհք եմ տալիս, առնում։ Էնքան բանը, որ իմ մտքովս անց է կենում, մի պարծանք է քեզ համար, է՞։* (Պառկում է։ Միջոց։ Երազանքով)

Կնիկ, ի՞նչ կասես... Մի օր գալիս են, թե՝ թշնամին վրա տվեց։ Զո՞րք եմ կապում, նստո՛ւմ եմ ձիս, թուրս քաշում, շի՛փ-շիտակ քշում թշնամու վրա ու կեցցե՛ս Նազար...

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Ամանները դեպի ձախ դուրս է տանում):

ՆԱԶԱՐ. (Վեր է թռչում) *Է՛, է՛, է՛... ո՞ւր, ո՞ւր։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Գնա վրա՛ տուր թշնամուն... ո՞ւր ես գալիս։ Տես ամանները եմ տանում տեղը դնեմ։*

ՆԱԶԱՐ. *Մենակ ո՞ւր ես գնում։ Սպասի հետդ գամ՝ չվախես։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Տե՛ղդ վեր ընկի, տե՛ղդ։* (Դուրս է ելնում):

ՆԱԶԱՐ. (Հետևից գնալով) *Ո՞նց թե։ Էս գողի, ավազակի տարին ես կնիկմա՞րդ կթողնեմ, որ մենակ դուրս գա տանից։ Խալխն իմանա՝ ի՞նչ կասի։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Ներս է մտնում):

ՆԱԶԱՐ. (Հետևում է նրան) *Էդպես։ Վախիլ մի։ Ես էստեղ եմ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Կրկին ուզում է դուրս ելնել և մոտենում է ձախ մուտքին)։

ՆԱԶԱՐ. (Հետևում է նրան։ Բայց Ուստիանը միտքը փոխելով ետ է դառնում և ինչ-որ բան մտածելով ուզում է փակել դարբասի դուռը) *Ուստիա՛ն, բան եմ ասում։ Քանի չես քնել՝ մի դուռը բաց պահի, լուս արա, գնամ ախորը տեսնեմ իշի առջև գարի կա՞։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Դժկամ կատարում է խնդիրքը):

ՆԱԶԱՐ. (Դուրս է ելնում։ Դրսից լսվում են նրա խոսքերը) *Դուռը չփակես, էդտեղ կաց։* (Քիչ ավելի հեռվից) *Էս էշի առջև գարի չկա՞, ի՞նչ է,* (Միջոց) *Վախի՛լ մի, ես էստեղ եմ։* (Լռություն։ Լուսինը դուրս է գալիս) *Լուսնակը դուրս եկավ։* (Միջոց) *Կնիկ, ի՞նչ քարվան կտրելու գիշեր է։ Դե՛սը բեր զենքերս, գնամ Դաղստանու խանի քարվանը կտրեմ բերեմ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Առհամարհանքով) *Դե, քի՛թդ սրբի, ծակո՛ւդ մտի, քեզնից քարվան կտրող դուրս չի գա։*

ՆԱԶԱՐ. *Ա՛յ կնիկ, համբերությունից մի՛ հանի։ Քեզ ասում եմ, զենքերս բեր գնամ քարվանը կտրեմ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Սա որ էսպես խոսքի տակ չի մնում, էն հերսիցս ուտում եմ ինձ...* (Վճռական) *Քարվա՞ն ես ուզում կտրել։*

ՆԱԶԱՐ. *Բա ի՞նչ։ Շա՛ն կնիկ, ինչի՞ չես թողնում գնամ քարվան կտրեմ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Էլ հերիք եղավ, քո մարդ ասողի հերն անիծած։* (Ներս մղանելով և դուռը փակելով) *Դե գնա քարվան կտրի։*

ՆԱԶԱՐ. *Վա՛հ, վա՛հ, վա՛հ, դո՛ւռը, դո՛ւռը, ի՞նչ ես անում։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Ռա՛դ եղի։ Քեզ հետ ապրելու սիրտ չունիմ։*

ՆԱԶԱՐ. *Դուռը բաց արա, թե չէ կջարդեմ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Լռում է)։

ՆԱԶԱՐ. *Բաց արա դուռը, չեմ ծեծի։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Դո՞ւ ես ծեծողը։ Կրեմ գլուխդ։* (Լռություն)։

ՆԱԶԱՐ. *Ուստիան, դո՞ւռը բաց, ավազակները գալիս են։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Գնա ճաքի՛, չե՛մ բանա։*

ՆԱԶԱՐ. (Ուրիշ կողմից) *Բա՛ց արա դուռը, ավազակներն եկան, գենքերս պիտի կապեմ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Պատից վայր է բերում Նազարի ժանգոտ սուրը, վերցնում է դռոշակը, շուխան և դռան արանքից դուրս է լցնում) *Ա՛ռ անտերներդ, չքվի գնա՛։*

ՆԱԶԱՐ. *Հիմի էս մթանը ո՞ւր գնամ։*

ՈՒՍՏԻԱՆ. *Գնա Դաղստա՛ն, գլուխդ պահի։ Էլ քեզ կնիկ չե՛մ։* (Պառկում է)։

ՆԱԶԱՐ. (Վերցնում է շուխան հագնում, զենքը կապում է, դռոշակը բռնում) *Ուստիա՛ն, եկա՛ն...* (Նայում է անտառի կողմը և կուչ գալիս դռան մոտ) *Եկա՛ն։ Բը՛, բը՛, բը՛...* (Ավելի բարձր) *Բը՛, բ՛ը, բը՛,* (ավելի բարձր) *բը՛, բը՛, բը՛... Ո՞ւմ վրա եք գալիս... Կայծե՛ռդ կհանեմ... Բը՛, բը՛, բ՛ը, էհե՛յ...* (Փախչում է դեպի հեռանը ձախ կողմից)։

ՍԱՔՈ. (Ծառերի միջից ներս գալով աջակողմը, ներմակ փափախը գլխին) *Ամա՛ն աստվածասե՛ր, տո՞ւն է, գե՞ղ է, ո՞վ կա, հա՛սեք, ճամփեն կորցրել ենք։*

ՈՍԿԱՆ. (Առաջ գալով նրա հետևից՝ նույնպես ներմակ փափախով) *Ա՛յ տղա ձին կապի ծառից, տեսնենք ո՞ւր ընկանք։*

ՍԱՔՈ. *Ա՛ման, Ոսկան, ձեռից գնացինք։ Ջահանդամ-դարասին ենք ընկել։*

ՈՍԿԱՆ. *Աստված ողորմած է։ Մի՛ վախի, Սաքո։*

ՆԱԶԱՐ. (Մոտենալով ձախից, բայց դեռ չի երևում) *Քաջ Նազարն եմ հա՛, մի՛ն կզարկեմ, կջարդեմ հաղա՛ր։*

ՍԱՔՈ. *Ա՛ման, Ոսկան, էս ի՞նչ Քաջ Նազար է։*

ՈՍԿԱՆ. *Չեմ իմանում։ Նստի, ժամ մի գա։* (Կուչ են գալիս թփերի մեջ)։

ՆԱԶԱՐ. *Համբո՞։ Բուրջի ծերի՞ն ես։ Լավ մտիկ տուր, դեմիցը քարվան է գալիս։ Թե Քյոռօղլունն է, կտրենք։ Էգուց Սարդարի մոտ ճաշի ենք։ Ընծա տանենք։ Էս է՝ ձիս թամբում եմ։ Տղե՛ր, դուք էլ պատրաստվեցեք։* (Լռություն։ Ինքն իրեն հարց է տալիս) *Քաջ Նազար, էդ ո՞ւմ հետ ես խոսում։* (Պատասխանում է) *Ա՛շի, բեզարեցի էդ*

Քյոռօղլու զորքը ջարդելուց. տղերանցը տանում եմ։ Գնանք ջարդենք։ (Հաց է տալիս) *էդ Քյոռօղլուց վաղ չես գալիս, էլի՞։ Մե՛ղք է, բաշխի։* (Պատասխանում է) *Չէ՛, պիտի գլուխը աղեմ.* (Ականջ է դնում) *է, ո՞վ կա էդտեղ, Համբո, էդտեղ մինը կանգնել ականջ է դնում, տես ո՞վ է, բռնի բե՛ր։ Բռնեցի՞ր։ Պոկի վիզը։ Պոկեցի՞ր։ Հա՞, դե լավ, դեն գցի։ Էդպե՛ս։*

ՍԱՔՈ. *Ա՜ման, վա՜յ թե մեր օրն էլ էստեղ պիտի հատներ։*

ՈՍԿԱՆ. *Սուս կաց։*

ՆԱՋԱՐ. (Սպառնագին և սարսափած) *Հե՛ե՛ե՛ե՛եպ...*

ՍԱՔՈ. (Աղաղակ) *Հիսո՛ւս-Քրիստոս... Հիսո՛ւս-Քրիստոս, Հիսո՛ւս-Քրիստոս...*

ՆԱՋԱՐ. *Բըմբուլնե՛րդ կթոցնեմ երկինք, հա՛։* (Լռություն) *Էլի՞ մարդ կա։ Դալի-Ասլան, էն կուռը բռնի։ Գիջա-Ղուշի, է՛ս կուռը։ Է՛ս է՝ նստում եմ ձիս։*

ՍԱՔՈ. *Ո՞սկան, փախչենք...*

ՈՍԿԱՆ. *Ո՞ւր, ճամփան կտրել են։*

ՆԱՋԱՐ. *Նստեցի։ Եկա՞։ Քարվա՛ն-Ղռան, հասի։ Ջամո՛ւշ-Պատռան, խփի՛։ Բռնեցե՛ք... էհե՛յ... ջարդուբո՛ւրդ կանեմ։* (Վազում է դեպի աջ, նախաբեմ։ Ոսկանը մտնում է թփերի արանքը։ Սաքոն դուրս է վազում թփերից և մնում շվոթված։ Նազարը գալիս է, դիպչում Սաքոյին և ցած ընկնելով սկսում է սարսռալ) *Հը՛ը՛ մմ՛ը՛մ՛ը՛...*

ՍԱՔՈ. *Հը՛ ը՛ մմ ը՛մ՛ը՛ մ՛ը՛... Քաջ նազա՛ր...*

ՆԱՋԱՐ. *Քյոռօղլի՛...*

ՍԱՔՈ. (Փաթաթվում է Նազարի մեջքին և գոռում) *Էհե՛յ...*

ՆԱՋԱՐ. (Նույնպես փաթաթվում է Սաքոյի մեջքին և գոռում) *Էհե՛յ...*

ՍԱՔՈ. (Գոռում է) *Բա՛ց թող...*

ՆԱՋԱՐ. (Գոռում է) *Բա՛ց թող...* (Երկուսն էլ հանկարծ իրար բաց են թողնում և փախչում. Նազարը՝ ձախ, դեպի տան հետևը, Սաքոն՝ աջ, թփերի մեջ)։

ՈՍԿԱՆ. (Թփերից դուրս գալով) *Սաքո՛, ճղի՛...* (Վազում է աջ կողմը)։

ՍԱՔՈ. *Ա՜ման, սո՛ւրբ մայր աստվածածին։* (Վազում է նրա հետևից)։

Լռություն։

ՆԱՋԱՐ. (Բերանբսիվար տափկում է գետնին, Ոսկանն ու Սաքոն նրա վրայով վազում են դեպի աջ և անհետանում։ Նազարը դեռ պառկած է, ապա հետզհետե վեր է կենում։ Ապա սկսում է դիտել Սաքոյի ձիուն։ Մի քիչ վստահ) *Հը՞, անտե՞ր, տերդ կորցրե՞ց ինձ, թե՞ էլի գալու է։* (Լռություն) *Չէ՞, չի՞ երևում... Փախա՞վ, ի՞նչ արավ...*

Կլնի որ փախավ... (Վստահ) *Հը՛, ո՞վ է ասում թե քաջ չեմ։* (Գոռում է) *Էհե՛յ, մի՛ն զարկեմ, հազա՛ր կչարդեմ։* (Մոտենալով դռանը) *Ուստիան, դուռը բաց։* (Լռություն) *Է, սրանից դենը հերն անիծած էն տղամարդու, որ կնիկմարդու անունը տա։ Ես գնացի։ Էհեյ, ճա՛մփա տվեք, խաբարդա՛։ Քաջ Նազարն եկա՛վ։* (Ականջ է դնում։ Ուստիանը լուռ է). *Լա՛վ, մնա՛, լուսը բացվի, մի շնաթակ տամ քեզ՝ հետո կերթամ։* (Լռություն) *Շա՛ն կնիկ, գնա՛ցի։* (Նստում է ձին) *Էհե՛յ...*

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Վեր ցատկելով՝ խլում է դազանակը և դուռը բաց անելով՝ դուրս ելնում) *Հերիք զահլա չտանե՞ս։* (Դազանակով ճարվածում է Նազարին ու ձիուն) *Ա՛ռ, քեզ, քյոփա՛կ։*

ՆԱԶԱՐ. *Է՛, է՛, է՛, ձին կփախցնի՛...* (Ձին փախցնում է նրան) *Փախցրե՛ց... ամա՛ն... հասե՛ք։* (Ձայնը ճեռանում է և կորչում)։

ՈՒՍՏԻԱՆ. (Ներս գալով) *Դե, հիմի գնա՛ ու սրտաճաք եղի, աչքդ է՛լ կարեմ։* (Ներս է գնում, որ դուռն մտնի)։

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

13—1020

ԱՐԱՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ ԶՈՐԲԱՍՏԱՆՈՒՄ

Ենտառ. դիմացը, աջ ու ձախ՝ շավիղներ: Մեջտեղը փոքրիկ բացատ: Գյուղական ճեմ է: Հյուրերը բոլորել են սուփրի շուրջը:

ՀՅՈՒՐԵՐ. *Ա՜յ ջան, ա՜յ ջան, ա՜յ ջան:*

ՄԻ ԱՌՈՒՅԳ ՇԵՐՈՒՆԻ. (Շոռորալով ու կոտրատվելով կենտապար է պարում, նեռն էլ իմքն իրան չափ է տալիս: Դինով է) *Ը՜մ, տարա-նի ի՜ի՜ի՜, նիյ-նա՜մ... ը՜մ, տարանի ի՜ի՜ի՜, նիյ-նա՜մ:* (Դիմում է նյուրերից մեկին) *Խնա՜մի Թաթոս... ը՜մ, տարա-նի ի՜ի՜ի՜, նիյ-նամ... Խնա՜մի Թաթոս, ղոչա՞ղ ես... Հա՜, ղոչաղ կաց, թե չէ կայծե՜ղ կհանեմ... ը՜մ, տարա-նի՜ի՜ի՜, նիյ-նամ:*

ՀՅՈՒՐԵՐ. (Պարողին) *Ջա՜ն, Ղունկիանոս խնամի, ջա՜ն:*

ՄԻ ՀՅՈՒՐ. *Ջա՜ն, Ղունկիանոս խնամի, նստի՜: Այ տղա, Ղունկիանոս խնամու համար գինի ածեք:*

Առույգ ծերուկին նստեցնում են:

ԹԱՄԱԴԱ. *Գեղի իշխանավորներին՝ հրաման: Թասերդ լցրե՜ք:*

ՄԻ ՀՅՈՒՐ. *Ջա՜ն, իշխանավո՜ր Թամադա: Հրամայի, մեր տերն ես:*

ԹԱՄԱԴԱ. *Ասելս էն է, որ աստված մեր գոռը հաստատ պահի գեղերի գլխին: Էս էլ աստված շեն պահի մեր նոր խնամի ու մեր գեղի քեռ-խուդա Մաթոսենց Թաթոսին:*

ՀՅՈՒՐԵՐ. *Ա՜յ ջան, ա՜յ ջան, ա՜յ ջան: Խնամի Թաթոս, կենա՜ցդ:* (Խմում են):

Դուրսը աղմուկ է լսվում:

ԹԱՄԱԴԱ. *Մի տեսեք էն ո՞վ է, ի՞նչ ձիավոր է:*

ՁԱՅՆԵՐ. *Ճամփորդ է:*

ԹԱՄԱԴԱ. *Ճամփորդը ասածու հյուրն է: Ջիուց վեր բերեք, սուփրի մոտ:*

Դուրս են ելնում և դեմից ներս են բերում Նազարին, որ դրոշակը ձեռին, սուրը կապած՝ կանգնում է և վախեցած ու խոժոռ նայում է նյուրերին: Հյուրերն էլ կասկածելով մտիկ են տալիս նրան:

ԹԱՄԱԴԱ. (Նայելով նրա դրոշակին և երևույթին կասկածոտ) *Համեցեք։* (Իր մոտ նստողներին) *Ա՛յ տղա, ճամփա տվեք հյուրին, անց կենա դեսը։*

Ճամփա են տալիս։

ՆԱԶԱՐ. (Անվստահ, բայց խոժոռ հայացքով նայում է շուրջ դին, հազում է և իր դրոշակով գալիս, նստում է թամադի, վարժապետի ու ծերերի կողքին։ Լռություն։ Նորից հազում է)։

ԹԱՄԱԴԱ. (Նույնպես հազում է)։

ՆԱԶԱՐ. (Կիսովին վեր է կենում, որ փախչի)։

ՀՅՈՒՐԵՐ. (Փախչելու շարժում են անում)։

ԹԱՄԱԴԱ. (Նազարի վարանոտ շարժումը նկատելով) *Համեցե՛ք, ա-նո՛ւշ արա։*

ՀՅՈՒՐԵՐ. (Մի փոքր հանդարտում են և սկսում ուտել)։

Ա ՀՅՈՒՐ. (Իր մոտ նստածներին) *Ո՞վ է, ի՞նչ մարդ է։*

Բ ՀՅՈՒՐ. *Հա, է՞, էս դրոշա՞կը, թո՞ւրը...*

Գ ՀՅՈՒՐ. *Ինքն էլ սուս ու փուս։*

ՄԻ ԾԵՐՈՒՆԻ. *Սա, որ էդպես դրոշակով, թրով նստեց՝ սրա տակին շատ բան կլինի։*

Լռություն։

ՆԱԶԱՐ. (Հազում է) *Հը՛մ...*

ԲՈԼՈՐԸ. (Նայում են նրան)։

Ա ՀՅՈՒՐ. *Ի՞նչ ասավ։*

Բ ՀՅՈՒՐ. *Ասավ՝ «Հը՛մ»։*

Գ ՀՅՈՒՐ. *Ի՞նչ ասավ։*

Դ ՀՅՈՒՐ. *Ասավ՝ «Հը՛մ»։* (Հերթով նույն հարցն ու պատասխանը՝ մինչև մի ծերունու)։

ՄԻ ԾԵՐՈՒՆԻ. *Որ ասավ՝ «Հը՛մ», ասել է Քյոռօղլին է։*

Բ ԾԵՐՈՒՆԻ. (Ձեռքը հակատին հովանի անելով և մռիկ տալով Նազարին) *Չէ, Քյոռօղլու թոռն է։*

Լռություն։

ՆԱԶԱՐ. (Հպարտ) *Գյաղա՞։ Մի բան կուզեմ իմանամ էս ժողովրդից։ Դուք Դաղստանցի՞ եք։*

ԹԱՄԱԴԱ. *Չէ, մենք Զորբաշենցի ենք։*

ՆԱԶԱՐ. *Աշխարհքի անո՞ւնը։*

ԹԱՄԱԴԱ. *Զորբաստան։*

ՆԱԶԱՐ. (Գլուխը ծանր շարժելով) *Զորբաստա՞ն։ Շա՛տ լավ։ Է՛դ կու-*

զեի իմանամ։ (Բեղերը սրում է։ Լռություն։ Հազում է) *Գյադա՞, Հնդըստանու ճամփեն ո՞ր կողմով է գնում։*

ԹԱՄԱԴԱ. *Չենք իմանում։*

ՆԱԶԱՐ. (Գլուխը ծանր շարժելով) *Չե՞ք իմանում։ Հա՛։ լա՛վ։ էդ կուզեի իմանամ։* (Լռություն)։

ԹԱՄԱԴԱ. *Հրամանքդ ո՞ր աշխարհքից ես։*

ՆԱԶԱՐ. *Նազարստան աշխարհքից, Նազարաշեն քաղաքից։*

ՄԻ ԾԵՐՈՒՆԻ. *Նազարաշեն քաղաքի՞ց։ Հա՛, գիտե՛մ։ Իմ պապիս քաղաքն էր։*

Ա ՀՅՈՒՐ. *Ջանըմ, մի իմացեք, տեսեք ո՞վ է։*

Բ ՀՅՈՒՐ. (Իր կողքինին) *Մի իմացի՝ ո՞վ է։*

Շարունակ բոթելով մեկմեկու և երբեմն մի քանի մարդ մեջ տալով՝ հարցնում են «ո՞վ է», մինչև հասնում են Տերտերին, որ նստած է Նազարի կողքին։

ՎԵՐՋԻՆԸ. (Տերտերին) *Տերտեր, մի իմացի ո՞վ է, ի՞նչ մարդ է։*

ՏԵՐՏԵՐ. (Մտիկ տալով Նազարի դրոշակին և կարդալով՝ սարսափում է։ Ապա դիմելով վերջին հարցողին՝ կիսաձայն)

Անհաղթ Նազար, քաջն Նազար,
Մին կզարկի՝ ջարդի հազար։

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՐՑՆՈՂ. (Իր կողքինին, սա էլ հերթով մինչև Ա հյուրին)։

Անհաղթ Նազար, քաջն Նազար,
Մին կզարկի՝ ջարդի հազար։

ԹԱՄԱԴԱ. *Հը՛մ...*

ԲՈԼՈՐԸ. *Հը՛մ...*

ՆԱԶԱՐ. (Հազում է)։

ՍԱՔՈ. (Ներս է մտնում մռայլ ու հպարտ)։

ՀՅՈՒՐԵՐ. *Օհո՛, Սաքո՛, բարո՛վ, Սաքո՛, համեցե՛ք։*

ՍԱՔՈ. (Լուրջ) *Աստծու բարին։*

ԹԱՄԱԴԱ ԵՎ ՄՅՈՒՍՆԵՐԸ. *Համեցեք, նստի, էս ո՞ր քամին քեզ բերեց։*

ՍԱՔՈ. *Կացե՛ք մի, խիստ բեզարած եմ։*

ՀՅՈՒՐԵՐ. *Ջիդ ո՞րտեղ է։*

ՍԱՔՈ. (Նստելով և խոր շունչ քաշելով) *Էս է, էնքան զորքը խոտի պես հարել թափել էի ոտիս տակ. էդ անտեր ձին տակիս չոքեց։ Ոտով եմ եկել։*

ՀՅՈՒՐԵՐ. *Վահ, կռիվ կա՞ր։*

ՍԱՔՈ. Սուս կացեք, մի ղիամաթ էր, որ կուռս դադարեց։ Պահ, էդքան չարդել կըլնի՞։

ԹԱՄԱԴԱ. Հլա մի հաց անուշ արա... այ տղա, էդ ինչե՞ր ես ասում։

ՍԱՔՈ. (Ձիբոխն է լցնում։ Սաստիկ տարված է պատմելու մարմաջով։ Ամենքն սպասում են հետաքրքիր։ Վառում է ձիբոխը, փրփրատացնում և սաստիկ մեծամիտ ձայնով սկսում) *էն է, ախպեր ջան, ախպորս որ ասեմ, ձիս նստել գնում էի Դումանլու, Ջամլըբել։ Էնպես գիշերվա դառը կեսը կըլիներ, մին էլ տեսա, որ ընկել եմ Ղարանլուխ Մեշի Ջահանդամ-դարասին։ Հիմի, ախպեր ջան, ականջս ձենի՝ ձիուն հարաքյաթ, ղամշուն բարաքյաթ՝ գնում եմ։ Ամա մի մթնագիշեր էլ է, որ աչք աչքի չի գալի։ Մին էլ մի ձեն ընկավ ականջս։ Ասի, յա գազան է, յա ավազակ։ Ականջ դրի, որ գազանի, ավազակի բան չի, սելավի պես գալիս է։ Այ տղա, էս ի՞նչ բան է։ Էս մտքով էի, մին էլ տեսնեմ ի՞նչ, մի զորք է գալի, մի զորք է գալի, ոնց որ ղիամաթ։* (Ունկնդիրները սարսափով նայում են) *Ձեն տվի, ադա՛, էդ ո՞ւմ զորքն է։ Ձեն չտվին։ Էն է թուրս պլոկեցի, ձիս կրակեցի, ընկա էդ զորքի մեջն ու սկսեցի ղամշիլը։* (Ձիբոխն է փսփսատացնում և թուրքունը դրստում)։

ՈՍԿԱՆ. (Ներս է մտնում ձախից և տեսնելով, որ ամենքը զբաղված են՝ չխանգարելու համար զգույշ մոտենում է Սամոյին և հետևը կանգնում։ Ապա տեսնելով Նազարին՝ ճանաչում է և զարմանում, դրդում իր մոտ նստած հյուրերից մեկին) *Ո՞վ է։*

ՄԻ ՀՅՈՒՐ. Քաջ Նազարն է։

ՈՍԿԱՆ. (Սարսափած նայում է Նազարին և լռում)։

ՍԱՔՈ. Էդպես ղամշեցի մի վախտ, մին էլ տեսնեմ մթան մեջ մի ձիավոր ձեն է տալիս։ «Սախկալ-Թութան, Ջամուշ-Պատռան, խփի՞»։

ՆԱԶԱՐ. (Կիսովի վեր է կենում տեղից պատրաստվելով փախչել։ Մյուսների ուշքը Սամոյի վրա է)։

ՍԱՔՈ. Էս իմանալս էր։ Որ ձիս չթոցրի՞, չհասա՞ ու սրան հենց էսպես ձեռքով ձիախառն գետին չզարկի՞...

ՆԱԶԱՐ. (Այլայլվում է) *Բը՛, բը՛, բը՛, բը՛։*

ՈՍԿԱՆ. (Անհանգիստ նայում է Նազարին)։

ՍԱՔՈ. Սա փաթաթվեց ոտիս ու մենակ էսքանը գոռաց. «Ա՛ման, Քյո՛ռոզլի, բա՛շխի»։ Տո՛, քու Քյոռոզլու ըսենց ընենցը... Ախպեր ջան, սրան գցեցի ոտքերիս տակ, ը՛մ, հիմի ո՞նց եմ տալի փորին, գլխին, մեջքին... մեջքին, փորին, քթին... շինեցի քյուֆթա... էստեղ լուսնյակը դուրս եկավ։ Մարիկ տվի որ՝ Քաջ Նազարն է։

ԲՈԼՈՐԸ. (Շփոթված) *Ա՛յ տղա, ա՛յ տղա... դե՛սը, դե՛սը...* (Հազում են):

ՈՍԿԱՆ. *Հա՛, էն մեր բանն ես պատմում...*

ՍԱՔՈ. *Շինեցի քյուֆթա...* (Հանկարծ նկատելով Ոսկանին) *Հա՛, հա՛...*

ՈՍԿԱՆ. (Ցած) *Սաքո, Քաջ Նազա՞րն է։ Սաքո, Քաջ Նազարն է...* (Աչքով է անում և ցույց տալիս Նազարի վրա):

ՍԱՔՈ. (Բոլորովին շփոթվելով) *Հա՛... հա՛... հա՛, է՛...* (Հանկարծ նկատելով Նազարի այլայլմունքը) *Բը՛, բը՛, բը՛, բը՛...*

ՆԱՋԱՐ. (Նույնպես շփոթված) *Բը՛, բը՛, բը՛, բը՛...*

ՍԱՔՈ. *Հա, է... Տո... Մի դրոշա՞կ էր ձեռին, թո՞ւր էր, ինչ էր... Որ մին վրա չընկա՞վ... այ ջանըմսըն Քաջ Նազար... Հիմի սա ո՞նց է տալի փորին, մեջքին, գլխին... գլխին, մեջքին, փորին...*

ՈՍԿԱՆ. *Մենք էլ լավ ճղեցինք։*

ՍԱՔՈ. *Հա, բաներ շատ եղան... բը, բը, բը, բը...* (Ցած ձայնով դիմում է իր կողքի ընկերներին) *Ի՞նչ եք ասում, ո՞վ է, ի՞նչ է...*

Ա ՀՅՈՒՐ.
Բ ՀՅՈՒՐ. } *Քաջ Նազարն է։*
Գ ՀՅՈՒՐ.

ՍԱՔՈ. (Կասկածով նայում է Նազարին և նստում) *Ասեք, էլի՞... բը՛, բը՛, բը՛...*

ՆԱՋԱՐ. (Նույնպես նստում է և կասկածով նայում Սաֆոյին):

ՀՅՈՒՐԵՐ. *Վերջը, ո՞նց եղավ։ Ջարդողն ո՞վ էր։*

ՍԱՔՈ. *Ո՞վ պիտի լիներ։ Քաջ Նազարը... Մենք էլ կռվի մեջ էինք ու...* (Իր կողքի նստողներին) *Ո՞ր տեղի Քաջ Նազարն է։*

ԿՈՂՔԻՆԸ. *Նազարաշենի։*

ՍԱՔՈ. *Հա՛, Նազարաշենի Քաջ Նազարն է։ Վա՛հ, ինչքա՞ն փոխվել է. միանգամից չճանաչեցի։*

Ա ՀՅՈՒՐ. *Ճանանչ ես, հա՞։*

ՍԱՔՈ. *Ո՞նց թե ճանանչ ես, տնաշեններ, Դաղստանու կռվին հինգ տարի միասին ախպերություն ենք արել։*

ՆԱՋԱՐ. (Սպառնալի) *Հը՛մ...* (Նայում է Սաֆոյին։ Սաֆոն երեսը շուռ է տալիս և կծկվում):

ԹԱՄԱԴԱ. *Ճանա՞նչ ես, հա՞։ Բա ձեն հանի, է՛...*

ՀՅՈՒՐԵՐ. *Ճանա՞նչ ես, հա՞։*

ՍԱՔՈ. (Նազարին) *Քաջ Նազա՞ր։ Ի՞նչ ես ասում։ Ճանա՞նչ եմ։*

ՆԱՋԱՐ. (Անորոշ ձայն է հանում և ձեռը թափ տալիս):